
444
CLUB
cpsf.info

444

Cel de-al treilea concurs național de literatură științifico-fantastică

MIRCEA OPRIȚĂ

O FALIE ÎN TIMP

— PREMIUL I —

EMANUEL REICHER

Cronică (en passant fantastică) a șahului

(XXI)

Redactor literar: ADRIAN ROGOZ
Coperta I: BRIGITA RUS
Coperta a IV-a: CORNELIU DONICI (Ineu, jud. Arad), premiul II la Concursul „Grafica-2000"
Desenul interior: AUREL BUICULESCU
Portrete: ALEXANDRU DIACONU
Prezentarea grafică: ARCADIE DANELIUC

MIRCEA OPRIŢĂ

Născut la 25 octombrie 1943, în Timişoara. Studii liceale şi de filologie la Cluj. Preocupări în direcţia poeziei încă din copilărie, în paralel cu interesul pentru literatura ştiinţifico-fantastică. Debutează cu versuri în 1960, într_un ziar local. A colaborat sporadic la „Scînteia tineretului", „Contemporanul", „Viaţa studenţească" şi mai susţinut la revistele clujene „Tribuna" şi „Steaua". După absolvirea facultăţii, profesor într_o comună din judeţul Cluj apoi, pe rînd, îndrumător la Muzeul „Octavian Goga" din Ciucea, inspector cu probleme de artă al Comitetului judeţean de cultură şi educaţie socialistă şi redactor la Editura Dacia.

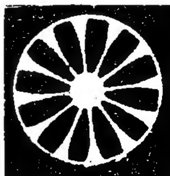

Prima proză de anticipaţie literară publicată de revista „Viaţa studenţească", în 1964 (**Un cîntec din Aldebaran**) în cadrul rubricii „Cum vedeţi planeta noastră în secolul XXI ?" Urmează, la cîteva luni, debutul în Colecţia „Povestiri ştiinţifico-fantatisce". În 1966, volumul de povestiri **Întîlnire cu meduza**, apoi romanul parodie **Argonautica** (1970) şi **Planeta părăsită**, piesă aflată în repertoriul Teatrului de păpuşi din Cluj. În anul 1972 publică volumul de versuri **Jocul cu vipere**.

Participînd la diferite concursuri literare, obţine trei premii I : în concursul internaţional de poezie organizat de Fondul scriitorilor de pe lîngă PEN-CLUB (Londra, 1966), în concursul de poezie „Octavian Goga" (Cluj, 1968) şi, recent, în cel de-al treilea concurs naţional de literatură ştiinţifico-fantastică, premiu acordat pentru lucrările **O falie în timp** şi **Figurine de ceară**.

În ciuda unei activităţi literare nu tocmai sărace, nu face parte din Uniunea Scriitorilor.

Colecţia „POVESTIRI ŞTIINŢIFICO-FANTASTICE"
editată de revista
Ştiinţa şi Tehnica
Anul XIX — 15 mai 1973

O falie în timp

de MIRCEA OPRIȚĂ

ȘI TOTUȘI, fără să-mi dau seama, duceam dorul munților. Într-una dintre zile mă deșteptasem dintr-un vis căruia îi rețineam sub pleoape ultimele pîlpîiri. Erau acolo, foarte clar și foarte aproape, imagini cărora le-am întîrziat cît am putut destrămarea, ezitînd între somn și momentul deplinei lucidități, convins că voi recunoaște locurile. Convingerea aceasta apăruse fulgerător, cînd unele detalii ale visului dăduseră minții mele semiadormite impresia că străbăteam un spațiu cunoscut, un peisaj prin care mai trecusem și altă dată. Toată ziua apoi mă gîndisem la munți, retrăind scene și senzații de demult. Îmi aminteam în special o expediție de unul singur, în Carpații vestici. Poate că era un capriciu al memoriei, pentru că, firește, aceea nu fusese nici singura mea ieșire în spațiul montan, nici cea mai spectaculoasă. Cunoșteam înălțimi mai mari și mai greu de atins, trecusem prin emoții mai violente în canioanele din Colorado, de pildă. Însă ceea ce văzusem în alte părți ale planetei nu anula, în timp, impresiile călătoriei pe care o făcusem cam la vîrsta lui Al, trăindu-mi descoperirile cu înfrigurare, cu intensitatea dată de fantezia și entuziasmul ușor naiv al primei tinereți.

— Nu știu ce ai, mi-a spus Al, de dimineață nu-ți mai ies din cap munții ăia. În cîteva rînduri am intervenit eu ca să corectez niște impulsuri pe care le-ai dat greșit. Ai să strici toți coloranții!

Nu trebuia să-i explic totuși. Al îmi înțelegea gîndurile cu destulă ușurință, și la fel și eu pe ale lui. Mă mustra cu o bucurie ascunsă, a fiului ajuns în anotimpul independenței. Îi înțelegeam sentimentele și cred că am

zîmbit în așa fel încît Al s-a văzut descoperit și poate că s-ar fi supărat, dar nu i-am dat răgaz. Ca să ies eu însumi din starea aceea nedefinită, de tulbure vegetare însoțită de un total dezinteres față de problemele obișnuite ale zilei, i-am propus să lăsăm totul baltă și să ne repezim în munți, să uităm de toate, și de coloranți, și de sîcîielile vecinilor, nemulțumiți din cauza unei defecțiuni la sistemul de alimentare cu energie, defecțiune de care Al nu părea să fie străin. „Să mergem în munți, i-am spus, cunosc acolo niște locuri excepționale, vreau să ți le arăt și ție". Iar Al n-a mai așteptat, l-am simțit bucurîndu-se cu întreaga lui ființă de neașteptata evadare pe care i-o propuneam. N-a mai așteptat și, într-un timp record, a selectat problemele care se puteau rezolva și executa fără supraveghere și am mai pierdut apoi o vreme, pînă spre seară, cu reprogramarea mașinilor. Ne-am culcat obosiți, însă gîndul apropiatei expediții în afara limitelor cotidiene ne surîdea și-i dădea emoții în primul rînd lui Al. Dar și mie.

Seara, Al nu uitase să-i vorbească Magdei, i-a spus că o să-l iau cu mine în munți și că îi va fi dor de ea acolo. „Dar îmi e dor și aici, mam'!..." zicea, iar buna mea Magda, care abia se deșteptase și își pregătea prînzul dincolo de ocean, într-o insulă polineziană, lăcrimă și ne promise că nu întîrzie acolo mai mult decît o cerea misiunea ei. „O să ne revedem curînd!" ne-a asigurat ea, urîndu-ne succes și petrecere bună. Apoi, numai mie, mi-a cerut să am grijă de Al și ne-am despărțit cu un oftat teatral, care făcea parte din jocul nostru peste distanțe. „Casa e pustie fără tine", i-am spus înainte de a întrerupe legătura, iar Magda mi-a zîmbit așa cum numai ea știe să zîmbească, și m-am culcat cu zîmbetul acela întipărit sub pleoape.

Zorii ne-au găsit în aer, cu apărătoarele pentru obraz coborîte, ca să putem străbate spațiul rece al începutului de ziuă. Al dorea să zburăm mai sus și o vreme i-am făcut pe plac, dar numai atîta cît crezusem că suportă pentru început, fără forțări inutile, micile noastre aparate. Aveam nevoie de toată capacitatea lor acolo, în munți, ca să nu rămînem prizonierii nesfîrșitelor povîrnișuri de piatră și ai pădurilor multiseculare. Poate că ar fi fost și

asta o soluție de vacanță, dar mie, atunci, îmi surîdea mai puțin decît, poate, lui Al.

Era lumină puțină încă, exceptînd-o pe cea artificială a orașului. Dimineața ieșea cu greu din matricea vînătă a nopții. La răsărit, orizontul vestea o simfonie de culori, iar constelațiile, în poziția lor dinspre ziuă, ne-ar fi putut dirija zborul chiar în lipsa aparatelor de orientare. Prin costume, frigul se simțea prea puțin, abia ca o atingere neplăcută, și doar uneori îmi simțeam pielea tremurînd scurt, pătrunsă de un frison; apoi, repede, reveneau senzațiile obișnuite ale zborului. Al se lăsase furat de plăcerea plutirii prin aer, recepționam semnele euforiei lui și, încetul cu încetul, m-am simțit antrenat eu însumi într-o stare euforică. Era ca și cum fantezia proaspătă a lui Al, contaminîndu-mă, îmi vitaliza sensibilitatea și mă obliga astfel să percep cu acuitate detaliile acelui început de zbor în doi.

Lăsaserăm departe, în urmă caruselul luminos al orașului, altele își bolteau spre sud și spre nord aureolele, din ce în ce mai vagi, mai șterse în pîcla prin care cerul, sub continua invazie a luminii solare, se făcea simțit deasupra și împrejur, peste pămîntul cenușiu. Apoi se făcu ziuă, soarele mă orbise puțin, cînd, întorcîndu-mă la o exclamație a lui Al, l-am descoperit zbătîndu-se leneș între două ațe vineții ale unui nor abia scăpat de sub orizont. Și am putut vedea munții, departe, în sensul zborului nostru, iar de atunci înainte ne-au reținut toată atenția, cu magnetismul lor subtil și bine cunoscut.

Cum orizontul revărsa lumină, jos umbrele se risipeau, permițîndu-ne să urmărim panglica subțire a unui rîu, tot mai subțire și tot mai șerpuită, pe măsură ce se apropia de munții abia sugerați în față — tente viorii, plutind în aburul dimineții. Tîrziu, cînd ne-am apropiat destul, și-au reliefat pe deplin masivitatea. Între timp, soarele săltase pe cer, se făcuse mai cald; am avut chiar și un mic incident cu instalația termică a costumului lui Al, dar nu cine știe ce, operația nu cerea multă precizie și, înțelegîndu-ne, i-am executat-o din zbor, ca să nu mai pierdem vreme degeaba. „Intrăm în munți, tată!" mi-a comunicat la un moment dat Al, ca și cum altfel n-aș fi observat schimbările de relief de sub noi, dar cred că peisajul, un adevărat spectacol pentru ochi, îl încînta într-o asemenea măsură, că nu mai avea astîmpăr. Și din nou mi-a părut bine că-l

luasem să mă însoțească, voiam să regăsesc niște locuri încă sălbatice, să i le arăt, dacă scăpaseră cumva de invazia civilizației în răstimpul trecut de la ultima mea vizită acolo. Nu eram chiar atît de sigur că scăpaseră toate, auzisem despre niște lucrări începute de curînd în munți, cercetări sau exploatări, nu știam cu precizie.

„Ei bine, vom vedea! i-am spus lui Al. Ne vom convinge acolo...“ Dar m-aș fi bucurat să nu se fi atins nimeni de locurile acelea. Și, dealtfel, exista spațiu destul, iar pădurile puteau înghiți în adîncurile lor, ca o nesfîrșită protoplasmă verde, toate instalațiile și toate mașinile pe care omul le-ar fi transportat acolo. Așa gîndeam atunci, planînd la o oarecare înălțime peste cocoașele verzi, despărțite prin văi înguste, împădurite și ele bogat. Relieful creștea, își boltea sub nori înălțimile încă netede, alternînd pădurile cu pășuni, iar ochiul mi se îmbătase de atîta culoare dezlănțuită. Nările mi se umpluseră de mirosuri vegetale și de oxigen proaspăt, rece și amețitor. Era o vară timpurie, dar munții n-au anotimp, zic eu, ori au unul al lor, etern, un anotimp continuu al emoției estetice.

Ne-am ridicat mai sus, fiindcă vîrfurile brazilor veneau uneori primejdios de aproape, cînd treceam peste creste, pentru ca imediat covorul verde să se prăbușească în străfundurile vreunei văgăuni, spînzurînd pe coastele abrupte, într-o încremenire mută și solidă, pînă acolo unde firul sinuos al apei punea capăt adîncului, limitînd în spațiu beția vizuală. În cîteva rînduri m-am simțit pătruns de un tremur ciudat, o vibrare scurtă a mușchilor, cum te-ar străbate repede un fior cald. Și am pus asta pe seama exploziei de frumusețe cu care munții ne întîmpinau și abia mai tîrziu, mult mai tîrziu, am făcut legătura cu experiențele care începuseră acolo, jos.

Din urma noastră, soarele răsturna în văi umbre enorme, reci. „Te duc, i-am spus lui Al, într-o vale excepțional de frumoasă“. Și mă gîndeam la Valea Iadului, despicătura care se adîncea în inima munților împreună cu apa ei înspumată de lespezile unui teren colțuros parcă zdruncinat de un cutremur, demult, în alte ere geologice. Lăsarăm spre sud masivul mîncat de ploi și vînturi pînă la vinele crăpate ale granitului și alte piscuri care se înfățișau privirii mai spre orizont, plutind în nori albicioși, ca niște iluzii. Și ne continuarăm drumul spre vest, tre-

cînd iarăși prin fluxurile acelea care ne umpleau corpurile de furnicături, iar Al era fericit, zburda alături, forțîndu-și aparatul în cele mai neașteptate figuri aeriene, se juca și nu mult mi-ar fi trebuit să-i «calc» pe urme, să-l imit.

Am depășit o culme, trecînd printr-o ceață ușoară, care izvora din susul munților și curgea leneș, spintecată în vîrfurile ascuțite ale brazilor. Înaintam cu viteză redusă, ridicaserăm vizierele și simțeam pe obraz atingerea lipicioasă a aburului înghețat. Al îmi spunea ceva, din dreapta, și l-am auzit poticnindu-se în mijlocul frazei, cu un geamăt care aducea a oftat, iar pentru o fracțiune de secundă l-am pierdut din ochi, dispăruse. N-am avut însă timp să raționez, am căzut eu însumi sau am încercat o senzație de cădere, nu mai știu exact. Peste încă o secundă l-am descoperit pe Al, plutea cu vreo cincizeci de metri mai jos și aluneca într-o parte, într-o planare periculoasă, pentru că nu-și mai controla zborul sau nu mai putea să și-l controleze. „Concentrează-te!" i-am poruncit în gînd și, imediat, Al și-a revenit, destinzîndu-și corpul pe cînd se redresa și se pregătea să ia înălțime. Ajuns alături, am observat că fața îi era palidă, avea întipărită pe ea o uimire fără margini și mai ales ochii i se dilataseră într-o expresie întrebătoare, ușor caraghioasă. „N-ai pățit nimic?" l-am întrebat, îngrijorat de paloarea lui, dar el nu mi-a răspuns, a ridicat o mînă, cerîndu-mi să ascult. Și, într-adevăr, de departe, de foarte departe, veneau bubuituri surde, repetate îndelung de un ecou înăbușit.

Am presupus că era vorba de experiențele celor din munți, dar Al privea tot mai nedumerit în jur și întrebarea lui, pe un ton neverosimil, vibră apoi între cer și pămînt, ca o materializare a uimirii :

— Oh, tată! Spune-mi, unde sîntem?

— În Valea Iadului, firește! l-am asigurat, crezînd că recunosc locurile și, de fapt, nu greșeam, intrasem în partea superioară a văii, iar pîrîul spumega în albia lui colțuroasă, jos, la îmbucătura dintre pante.

— Nu asta! a strigat. Uite colo!

Avea brațul întins, arătîndu-mi în lungul văii, peste cîtera înălțimi mai scunde, o zonă în care se amesteca bradul cu foioasele, pentru că în nici un caz culoarea aceea ruginie nu putea fi a crengilor de brad. Apoi am înțeles

ce voia el să spună și că-l uimise pe bună dreptate culoarea ruginie, care n-avea ce căuta în păduri la începutul verii dacă nu cumva se datora capriciului unui modelator de climă. Dar parcă și soarele era mult prea slab pentru anotimp, mult prea jos și rece. Și bătea din față, bătea dinspre apus, gata să scapete, deși cu numai cîteva minute în urmă lumina lui ne proiectase umbrele în față, cum zburam spre apus. Era rece, rece de-a binelea, munții lăsau să scape în văi cortine dense de ceață alb-cenușie, iar ziua părea pe sfîrșite, încît peste cel mult o oră noaptea avea să se instăpînească pretutindeni, în ciuda noastră, în ciuda celor văzute și trăite pînă atunci. Parcă n-am mai fi fost în timpul nostru, parcă am fi ajuns pe neobservate în alt timp (*„Ce experiențe fac ăia acolo ?“ mă întrebam, prinzînd în auz bubuiturile care nu încetaseră, deși uneori se răreau, iar intensitatea sunetului slăbea) și am înțeles curînd că* eram *în alt timp, ne prăbușiserăm amîndoi într-un timp greu determinabil atunci. În orice caz, era toamnă și bubuiturile nu conteneau, le-am auzit și aproape, în josul văii, ca niște plesnituri seci, urmate de explozii. Printre bufniturile înfundate, care făceau aerul să vibreze, am deslușit zgomote ritmice, mai slabe, repetate și amestecate într-un concert parcă lipsit de dirijor.*

Apoi am văzut drumul — cobora șerpuind paralel cu apa, ascuns uneori sub un mal împădurit, era un drum strîmt și prost îngrijit, probabil, iar Al, cu vederea lui mai bună, mi-a atras atenția asupra unor mașinării ciudate, care se tîrau în lungul lui, în coloană. „Nu-mi dau seama ce fac ăia jos !“ am spus, dar am fost de acord să reducem din înălțime și să planăm spre coloana de cutiuțe verzi, care își deschideau cu un uruit moale calea prin ceața eruptă din vale. „Circulă pe roți“, a repetat el, și s-a mirat de faptul că unele erau acoperite cu crengi, ca și instrumentele greoaie pe care le remorcau. N-am știut ce să-i răspund, dar nici n-am avut cînd, pentru că zborul nostru fusese observat de jos, ceața se risipise destul ca să putem fi văzuți pe cerul înserării. Atunci am fost martorii unor manevre pe care la început nu le-am înțeles : cutiile pe roți s-au oprit, vîrîte în mal, și din ele săriră nenumărate mogîldețe verzi-cenușii, erau oameni, dar nu știam de ce alergau în toate părțile, cuprinși parcă de panică. Nici cînd am auzit primele pocnete n-am înțeles ce

se întîmpla, pluteam la vreo două sute de metri deasupra și urmăream scena. Pe lîngă noi ţiui ceva de mai multe ori și, deodată, cum priveam spre Al, l-am văzut smulgîndu-se din loc, se prăbușea spre pădure. „Aparatul nu mă ascultă!" am perceput gîndul alarmat al fiului meu și, cum mă temeam de o defecţiune greu remediabilă în zbor, am ţîșnit după el, l-am ajuns la vreme și l-am acroșat. Jos, zgomotele se înteţiseră, auzeam rafale și ecoul făcea împrejurimile să vuiască de parcă ar fi clocotit un cazan enorm. Al era greu, mă trăgea și pe mine, dar căderea putea fi frînată, așa presupuneam. Ne abătuserăm spre mijlocul văii și curînd am pătruns printre copaci, cu Al în braţe, și nu i-am dat drumul nici cînd ne-am lovit zdravăn de un trunchi, nici cu o fracţiune de secundă mai tîrziu, cînd am căzut pe spate și ne-am rostogolit amîndoi pe un mal abrupt, pînă între pietrele mari și ascuţite ale pîrîului. Am rămas o clipă ameţit, cu o mînă spînzurîndu-mi în apă (îi simţeam răcoarea chiar și prin mănușă), apoi l-am auzit pe Al gemînd și mi-am venit în fire. Al n-avea nimic, era mai mult năucit și nedumerit de accident decît înspăimîntat. I-am scos de pe umeri micul aparat de zbor și, cercetîndu-l, am fost surprins de existenţa a două găuri cărora nu le înţelegeam apariţia; parcă ar fi pătruns pe acolo două schije mici, perforînd metalul. Am observat apoi că și costumul îi era atins, șters în dreptul șoldului de o altă schijă, care aproape că-l perforase, iar Al, înţelegînd ce mă interesa, mi-a mărturisit că înainte de cădere simţise o fulgerare fierbinte în vecinătatea acelui loc de pe șold. În orice caz, aparatul lui era scos din funcţiune și aveam să constat imediat că și al meu era de prisos, așa, turtit, cum ieșise din ciocnirea cu trunchiul copacului și cu pietrele prăvălite în pîrîu.

— Fiule, am păţit-o! i-am spus lui Al. Am rămas fără aripi în creierul munţilor...

Nu înţelegeam ce se întîmplase cu aparatul lui, de unde apăruseră găuri în el, pentru că o explozie din interior era, oricum, exclusă. Și i-am mai spus că, de acum, trebuia să contăm numai pe rezistenţa picioarelor, ca să ieșim din Valea Iadului, în lungul ei, spre vărsare. Al era încă ameţit, dar clătina din cap, acceptînd totul fără nici o obiecţie. Apa, alături, cădea peste niște bolovani înver-

ziți de mușchi, făcea destul zgomot, dar nu mai mult decît un pîrîu de munte, limpede și foarte rece tot timpul, dar mai ales toamna și iarna. Începusem să cred că Al avusese dreptate, poate că era, într-adevăr, toamnă, cum arăta culoarea pădurii de la o altitudine mai mică, unde razele dinspre apus dezvăluiseră frunzișul galben-roșiatic, rărit. Trebuia să coborîm într-acolo — mi-am zis — pe firul apei sau, mai bine, pe drum. Gîndindu-mă la drum, mi-am amintit de omuleții cenușii care se împrăștiaseră acolo, în jurul cutiilor pe roți. Încercam să pricep ce căutau acolo și regretam că, înainte de plecare, nu fusesem tentat să mă interesez de experiențele care se făceau în munți. Apoi mi-am zis că oamenii aceia, probabil, nu plecaseră încă. Desigur, văzuseră accidentul nostru și, în mod normal, ar fi trebuit să ne caute. Am încercat să prind vreun zgomot, altul decît foșnetul vîntului și plescăitul apei pe pietre. Dar uruitul acela monoton, care însoțise deplasarea coloanei, nu se mai auzea.

„Te simți în stare să urci panta?" l-am întrebat pe Al, iar el a încuviințat, deși șchiopăta puțin cînd s-a ridicat în picioare. Trebuia să ne grăbim dacă voiam să cerem ajutorul acelor care opriseră pe drum, deasupra noastră. Indiferent de treburile cu care se ocupau, mi-am zis, nu puteau să ne refuze, din moment ce ajunseserăm în încurcătură. Al, care îmi înțelegea gîndurile, s-a descotorosit de aparatul perforat, lăsîndu-l lîngă trunchiul unui copac. Am făcut la fel, căci purtam pe umeri o greutate suplimentară, nefolositoare. Aparatul meu s-a rostogolit prin iarbă, s-a lovit de o piatră, întîrziind deasupra apei, apoi am auzit zgomotul lichid care indica locul unde căzuse. „Să mergem, fiule"! i-am spus lui Al și, sprijinindu-l, încercam să ieșim deasupra malului înainte de a se întuneca. Acolo, jos, lumina slabă se pierdea într-un spațiu lipsit de vizibilitate și se făcea tot mai frig. Respiram un aer înghețat, iar răsuflările îl transformau în aburi subțiri.

Abia făcuserăm cîțiva pași pe panta alunecoasă, plină de rădăcini uscate și ace de brad, cînd Al mi-a strîns cotul, atrăgîndu-mi atenția astfel, în tăcere. Și am perceput eu însumi efluviile prin care ceilalți își făceau simțită apro-

pierea, însă m-a surprins imediat mișcarea haotică a fluxurilor, felul cum alunecau pe lîngă mine, fără să le pot reține și fără să le pot interpreta. Eram nedumerit, dar curînd m-a cuprins neliniștea, o neliniște vagă, nicidecum cea din fața unui pericol iminent. Pur și simplu nu înțelegeam de ce efluviile acelea, pe care le simțeam, îmi rămîneau totuși străine, ca și cum ar fi emanat de la structuri psihice prea deosebite de a mea și a fiului meu, Al. Deodată i-am văzut; coborau ca niște umbre cenușii, ghemuiți pe niște bastoane scurte, atenți la toate foșnetele pădurii. Și eram gata să-i strig, cînd unul dintre ei ne-a descoperit, cum stăteam alături, Al și cu mine, în picioare, nemișcați. A strigat el cel dintîi, dacă se poate numi așa urletul lui, un Haaalt! *gutural, care mi-a înfiorat nervii. Și s-a produs învălmășeală, tufișurile foșneau în jur, strivite, cum se grăbeau să ne înconjure, cu bastoanele îndreptate spre noi. Nu le vedeam prea bine fețele și, deși manevra lor ne luase prin surprindere, ni se părea ridicol ca oamenii pe care îi căutam și de la care așteptam ajutorul să năvălească spre noi urlînd* Halt! *și să ne încercuiască la mică distanță, cu frică parcă, amenințîndu-ne cu bastoanele lor.*

— Fiule, ăștia nu par prea prietenoși! i-am șoptit lui Al cu o voce care îmi exprima toată uimirea, dar cel care părea să conducă grupul a urlat iarăși amenințător, într-o limbă neînțeleasă. Ne cerea să facem ceva și, pentru că întîrziam, a ridicat bastonul metalic, sau ceea ce luasem eu drept baston, l-a ridicat puțin și, de la cîțiva pași, rafala de bubuituri ne-a asurzit, făcîndu-ne să tresărim și să ieșim astfel din șocul provocat de surprinzătoarea întîlnire. Și abia atunci, cred, abia atunci am avut revelația faptului că oamenii cenușii, pe care îi văzusem din zbor tîrîndu-se în lungul drumului cu mașinăriile lor caraghioase, n-aveau nimic comun cu cei care experimentau în munți; erau alții, așa cum și ziua era alta, și anotimpul. Simțeam că amețesc, dar insul cu ochi răi venise aproape, ne amenința din nou și, din gesturile lui, am dedus că voia să ridicăm mîinile deasupra capului. „Ridică mîinile deasupra capului!“ am gîndit, pentru Al, în caz că el nu pricepuse. Erau șase, îmbrăcați în mantale lungi, mai tîrziu am văzut cît de uzate, cît de murdare erau hainele lor. Cum am ridicat mîinile, devenîră îndrăzneți, s-au apro-

piat de noi, fără să ne scape de sub amenințarea armelor, ne-au pipăit buzunarele, golindu-le conținutul, apoi unul s-a împiedicat de aparatul depus la rădăcina unui copac și atenția celorlalți s-a deplasat într-acolo. Omul aducea aparatul, ținîndu-l de curele în fața lui, iar exclamațiile care îl însoțiră arătau că, fără îndoială, cenușiii apreciau găsirea piesei ciuruite drept o descoperire extrem de importantă. Mai căutară o vreme, chiar și în apa rece a pîrîului, însă era din ce în ce mai greu să observi ceva și peste aparatul meu de zbor, turtit și defect, n-au mai dat.

„Tată, ce vor de la noi? Tată, ce s-a întîmplat? De ce sînt ăștia atît de opaci?" *întrebă Al, îi simțeam întrebările și neliniștea, în vreme ce urcam printre brazi, cu mîinile ridicate, iar oamenii îmbrăcați în mantale cenușii ne însoțeau, mereu amenințători. Din cînd în cînd, auzeam vocile lor lătrătoare (poate era de vină limba aceea neînțeleasă, cu vocale aspre și consoane tăiate scurt) și, încercînd să mă opresc, simțeam în coaste ghiontul dureros al armei. Îl loveau și pe Al, ca să grăbească mersul, ceea ce nu era ușor, pe pantă, avînd mîinile deasupra capului. Și l-am făcut să se stăpînească, să nu dea frîu liber mîniei care clocotea în el. „Liniștește-te, i-am cerut. Toate acestea au un sfîrșit!" Dar nu era ușor cu Al. „Dacă mă mai împinge mult în coaste, mă întorc și-i dau o palmă!" — cam așa putea fi descifrat gîndul lui. Am făcut deci uz de toată energia și stăpînirea mea, ca să-l determin să renunțe. Era mai bine așa, în fața unor inși înarmați și care nici măcar nu-și ascundeau pornirile agresive.*

— Los! Los! *striga cel care conducea grupul și mă împingea de umăr, gîfîind, încît îmi era din ce în ce mai greu să-mi țin echilibrul și o dată am îngenuncheat, stîrnind împotrivă-mi un șir de strigăte și vorbe nemulțumite. M-am ridicat imediat, de teamă că, altfel, Al va face o prostie. Și, în vreme ce-mi urmam urcușul, desăvîrșisem în mine înțelegerea care începuse cu cîteva minute în urmă, cînd mi se revelase adevărul. Nu, îmi ziceam, aceia nu puteau fi contemporanii mei. Nimerisem printre ei într-un mod care îmi rămînea necunoscut, dar bănuiam că experiențele din munți, cele de care auzisem vag înaintea plecării, nu puteau fi străine de ceea ce se întîmplase. Și m-am simțit cutremurat de gîndul că, urmărindu-se nu știu ce,* timpul fusese rupt *într-un punct al lui, poate ca efect secundar al*

experiențelor, dar nicidecum fără importanță. Timpul fusese rupt, se produsese undeva o breșă, o falie prin care eu și Al, surprinși acolo, alunecaserăm pînă în seara oamenilor cenușii care strigau din urmă Los, los ! *și mă împungeau cu arma în umăr și în coaste, și mă obligau să merg înaintea lor, cu mîinile ridicate, spre drumul care trebuia să fie undeva, deasupra.*

Al mi-a priceput raționamentul, dar nu se grăbea să-mi dea dreptate. „Am căzut, fiule !" i-am comunicat, fără ca buzele să mi se miște pentru a articula vreun sunet. „Ascultă-mă pe mine, timpul s-a rupt, a apărut o falie prin care noi amîndoi am alunecat și ne-am trezit în timpul nu știu cui, iar ăștia au tras după noi cu armele lor grosolane, și uite că ție ți-au găurit aparatul de zbor, iar al meu zace, nefolositor, în fundul pîrîului..." Al era nehotărît încă, îi venea greu să creadă că la acea oră nici unul dintre cunoscuții noștri nu mai exista (*sau* nu exista, *pur și simplu*), *că nu rămăsese nimic din ceea ce ne aparținuse în alt timp, în timpul nostru. „Bine, dar pînă unde ?..." veni întrebarea, și am simțit iarăși ezitarea și neliniștea lui. „Pînă la fund, fiule ! Pînă la fundul faliei ne-am dus ! i-am răspuns. Și crede-mă că nu-mi trece prin minte cît o fi de adîncă. Dacă ar fi în spațiu, i-aș vedea marginile și m-aș orienta. Uită-te la ei, saw mai bine așteaptă să ajungem undeva, ca să-și arate expresiile. O să vezi atunci ce fel de oameni sînt și cît de departe am alunecat, în urmă sau în jos, nici eu nu știu unde. În orice caz, dacă s-ar plasa, în timp, mai aproape de noi, nu s-ar purta ca niște iresponsabili și nu ne-ar teroriza înainte chiar de a ști cine sîntem, de unde venim. Am încercat să intru cu ei în legătură psihică, dar, ai avut dreptate, sînt opaci, structura lor e mult prea dură, mult prea neșlefuită pentru a intra în rezonanță, pentru a angaja dialogul cu noi. Cred, i-am mai spus, că ne va fi foarte greu să dialogăm, să ne înțelegem, ne va fi foarte greu în general". L-am sfătuit totuși să aibă răbdare și să nu întreprindă ceva necugetat. Și, în orice caz, să mă anunțe dacă intenționa ceva, să mă anunțe din vreme.*

— Cît o să ne țină ăștia *cu mîinile în sus ? m-a întrebat Al, înfuriat. Vorbise tare, iar cuvintele lui, de neînțeles pentru urechile cenușiilor, stîrniră mînia lor, iar cel care îl conducea pe Al îi aplică, sub ochii mei chiar, două*

lovituri în spate, cu patul armei lui grosolane. Al s-a chircit, îl înnebunea durerea, și o clipă am crezut că va cădea acolo, lîngă tufișurile care spînzurau sub drum. Nu-i înțelegeam pe ceilalți, nu înțelegeam de ce nu-și văzuseră de treburile lor, să ne lase în pace. Iar ei, în loc să-și fi văzut de treburile lor, ne vînaseră din zbor, ne căutaseră și ne duceau acum spre o destinație necunoscută. Cu amenințări și lovituri. Nu făcuseră decît să ne împiedice și să ne încurce și cred că eram prea blînd cînd îi judecam astfel. Al își revenise între timp, gemea, iar eu îi recepționam amenințările și încercam să-l liniștesc din nou. „Tată, cine sînt ăștia, cine sînt ? Și ce vor de la mine, de la noi ?" scrișnea Al, neputincios, iar eu nu puteam decît să ridic din umeri, fiindcă n-aveam de unde să știu cine erau ei și unde ajunseserăm noi, în ce fundătură a vremurilor trecute. Și îmi era ciudă pe cei care, cu bună știință sau prin imprudență, deschiseseră falia în timp, tocmai cînd Al și cu mine ne aflam deasupra Văii Iadului.

Apoi am ieșit în drum, nu departe de cutiile pe roți. Fuseseră trase la adăpostul pădurii, sub povîrnișul de deasupra drumului. Vreo treizeci de umbre le înconjurau. Am fost somați (iarăși guturalul Halt !) și însoțitorii noștri ne-au împins aproape, unde am fost cercetați din nou, la lumina tulbure a serii. Cenușiii se strînseseră cu toții în jurul nostru, erau mai mulți decît crezusem la început, ne priveau rînjind și vorbeau tare între ei repetînd cuvintele, încît mi-au rămas cîteva întipărite în minte, nu le-am uitat, chiar dacă n-aveam să le aflu niciodată sensul. Partisanen ! strigase un ins osos, cu ochii bolnavi, ascunși după niște apărătoare de sticlă, peste care purta un cozoroc negru, rotunjit, ieșit de sub acoperitoarea de cap, pălăria aceea cu fund rotund și cu însemne deasupra frunții. I-am auzit și pe ceilalți spunînd Partisanen, și ne priveau întrebător, rînjind, ca și cum ar fi trebuit să înțeleg : pînă aici ți-a fost, de-acum ai încăput în mîinile noastre ! Am ridicat din umeri, neștiind ce și cum să le răspund, am ridicat tăcut din umeri și, atunci, insul cu ochi bolnavi s-a apropiat de mine și mi-a aruncat printre dinți un schmutzig Rumäne (de ce tocmai „schmutzig Rumäne ?) și m-a pălmuit.

— Al ! am strigat. Nu mișca, Al ! Dar băiatul sărise și numai agilitatea unui ins cu manta cenușie îl împiedică

să ajungă la cel care mă lovise. I-am văzut ochii, fulgerau, nu-l mai văzusem niciodată astfel ca atunci cînd trăgeau de el trei cenușii, încercînd să-l supună. Cel cu sticle la ochi tresărise, privise cîteva clipe scena, apoi a scos dintr-un toc o armă mică, bănuiam că-i o armă și tocmai de aceea am întins mîna înainte, strigînd : „Nu !“ Și am regretat din nou că structura psihică a acelora excludea o cale eficientă de influențare, așa cum de fapt excludea însuși dialogul. Însă gestul și strigătul meu reușiră să întîrzie mîna lui Ochi-bolnavi, să-l facă să ezite, privindu-mă nehotărît, pînă cînd Al a căzut sub loviturile celor trei ; îl loviseră cu armele în cap și el leșinase.

Omul cu șapcă rotundă și cu apărătoare de ochi și-a vîrît arma în toc, apoi l-am auzit vorbind celorlalți, scurt, poruncitor, probabil un ordin care ne privea pe noi, pentru că imediat ne-au legat mîinile la spate și, împingîndu-ne, ne-au condus spre una dintre cutiile lor pe roți, ne-au urcat și ne-au dat brînci acolo, între niște lăzi clădite. Cîțiva s-au suit în urma noastră și ne-au ținut tovărășie, mai mult tăcuți, vorbind rar, umbre dușmănoase, cu armele între genunchi, tot timpul cît a durat călătoria. Vehiculele acelea primitive, pe roți, înaintau încet și scuturat, iar lăzile se clătinau amenințător, gata să se răstoarne peste noi, cum zăceam pe scîndurile urît mirositoare, cu mîinile legate. Al gemea și, pentru prima dată, am avut destul răgaz să-mi revin din surprizele și emoțiile serii, am avut răgaz să mă gîndesc la tot ce mi se întîmplase și să mă întreb mai întîi dacă nu cumva visam. Dacă nu adormisem lîngă pîrîul Văii Iadului și visam toate lucrurile acelea incredibile. Dar scîndurile de sub mine se zgîlțîiau, lovindu-mi des ceafa, mîinile mă dureau din cauza legăturii. care aproape că-mi intrase în carne. Îmi venea să rîd, uneori, ca de o absurditate. De-ar fi, îmi ziceam, să mă vadă buna mea Magda, așa, tîrît de niște necunoscuți, însă imediat îmi aminteam că Magda nu mai era, nu era *încă și poate că nici n-avea să fie decît peste vreun mileniu. Iar acolo, alături cu încălțămintea lor înaltă și veche, și urît mirositoare, aproape atingîndu-mi fața, acolo erau necunoscuții, reali și vii, incomparabil mai reali și mai vii decît imaginile lucrurilor printre care trecusem dimineața, cînd plecasem de acasă. Al gemea și, deodată, mi s-a făcut rușine, îmi era rușine că ajunsesem acolo, pe fundul mur-*

dar al cutiei umblătoare, legat de mîini și pălmuit, lîngă băiatul în care bufniseră înfundat, cu paturile armelor. Dar nu înțelegeam nici atunci ce voiau de la noi, ce urmăreau cu noi, pe care nu ne cunoșteau și nici n-ar fi fost în stare să priceapă cine sîntem. De ce nu ne lăsaseră în pace? De ce ne vînaseră, ne prinseseră și trăseseră de noi și ne loviseră, ca și cum n-am fi fost tot oameni, ca și cum n-am fi aparținut neamului celor care îmbrăcaseră haine cenușii ca să se apere de frigul toamnei, și poate nu numai din cauza asta. Făceam eforturi să-i înțeleg și nu reușeam.

„Unde ne-am vîrît, tată?“ simțeam gîndul îndurerat al băiatului meu, dar nu-i auzeam decît gemetele, ceva mai potolite. Cele cîteva umbre, așezate de o parte și de alta a cutiei umblătoare, pe niște banchete, sporovăiau în limba lor, uitaseră parcă de existența noastră. Departe, bubuiturile înfundate, pe care o vreme le-am ignorat din cauza pericolului iminent, se întețiseră. Afară se înnoptase, dar mi-ar fi fost imposibil să văd ceva, din cauza prelatei. Nu-mi dădeam seama dacă era cer senin sau, dimpotrivă, noros. În clipele acelea, stînd cu ceafa pe scîndura rece, aș fi vrut să văd stelele, dar nu le vedeam. Deasupra ochilor mei flutura, neagră, prelata. Picioarele cenușiilor miroseau îngrozitor, îmi venea să vărs, miroseau de parcă veneau de la drum lung și n-avuseseră unde să se spele. Sau, poate, mi-am zis, ei nici nu știau să se spele, să se curețe. Erau niște brute înarmate și atîta tot. Peste mirosul de murdărie se suprapuse curînd un miros și mai rău, mi-am dat seama că era propria lor răsuflare. Sugeau din niște bastonașe albe, scurte, cu jar la un capăt și se făcuse sub prelată un fum aspru și otrăvitor, încît Al a avut un lung acces de tuse. I-am auzit rîzînd, înveseliți, apoi a scăpărat ceva și, la lumina unei flăcări slabe, am recunoscut fața și rînjetul cenușiului care ne descoperise, pe înserat, lîngă pîrîu. Aceiași ochi mici și răi, cu nimic omenesc în ei, cum își apropiase fața de a mea, aplecînd și luminița, ca să mă vadă mai bine. Îmi spunea ceva, rînjind, cuvîntul Partisanen *reveni pe buzele lui uscate și, fără să știu ce însemna, am înțeles din nou că nu ne putem aștepta la nimic bun de la răpitorii noștri.*

I-am comunicat lui Al ce gîndeam. „E de rău, fiule! i-am spus. Nu știu ce intenționează ăștia cu noi, poate să

scăpăm cumva din mîinile lor, cînd ajungem. Undeva tot vom ajunge și atunci vom vedea ce ne rămîne de făcut. Mă gîndesc însă că am alunecat jos, foarte jos în ruptura aceea de timp. Ar trebui să fim pregătiţi pentru orice. Dacă ne-au observat şi, mai ales, dacă vor putea, ai noştri au să ne recupereze, aşa cred. Ce ne facem, însă fiule, dacă nu mai avem nici o şansă şi vom fi nevoiţi să trăim cu ăștia, între ei?" Al s-a zbătut în colţul său şi am priceput imediat cît îi surîdea perspectiva. „Trebuie să trăim, Al! l-am încurajat. Să trăim amîndoi şi să credem în salvare, indiferent care va fi ea. Deocamdată, să scăpăm din cutia asta pe roţi". Mi-am dat seama, apoi, că Al scîncea între lăzi, plîngea distrîndu-i pe paznici, care purtau şi pe deasupra lui o flăcăruie tremurătoare, ca să-l vadă mai bine şi să rîdă de slăbiciunea băiatului. Şi-i suflau fum în nări. Al se gîndise abia atunci cu seriozitate la faptul că lumea noastră, cu toate ale ei, putea fi pierdută pentru totdeauna.

Nu peste mult timp, vehiculele se opriră, scrîşnind. Însoţitorii coborîră şi ne traseră jos; era noapte, frig, unii zgribuleau şi nu înţelegeau cum de noi nu simţeam frigul în costumele noastre uşoare. Dintr-o privire am cuprins întîi maşinăriile cu ţevi lungi, remorcate, şi mulţimea corturilor, sub pădure, abia desprinzîndu-şi contururile din întunericul amorf. Întors puţin, am văzut baraca. O lumină firavă ieşea printre crăpăturile din obloane, altfel ar fi părut părăsită, pustie. Cenuşiii săreau unul după altul din celelalte cutii pe roţi, se dezmorţeau, strigîndu-se pe nume şi rîzînd. Auzeam comenzi şi tropăituri. Omul cu apărătoare pentru ochi apăru iar şi, împreună cu cel ce răspundea de noi, a intrat în baracă. Al şi cu mine am rămas sub pază, afară, nu mult, pînă cînd uşa s-a redeschis şi cel căruia mai marii săi îi spuneau Kurt a ieşit în prag, de unde le-a strigat celorlalţi să ne aducă acolo. „Să fugim acum!" mi-a şoptit Al, fierbinte, lîngă umăr, dar n-am fi avut nici o şansă, cu atîtea arme în jur, noi doi ţinîndu-ne încă mîinile, legate, la spate.

O lumină a cărei sursă, aveam să înţeleg imediat, era energia electrică („Atît de departe, în urmă, să fi alunecat?" mă întrebam, cu ochii aţintiţi o secundă spre becul subţire) mi-a dezvăluit interiorul sărac şi murdar şi mi-a

arătat omulețul gras, incredibil de gras, care stătea în picioare în dosul unui birou și se uita la noi cu o curiozitate nereținută. Avea și el, pe cap, șapcă rotundă cu însemne strălucitoare, iar Ochi-bolnavi și, mai ales, Kurt i se adresau cu respectul pe care l-ar fi datorat unui șef foarte mare. Grăsunul ne privea zîmbind, un zîmbet unsuros îi plutea în jur, gata să te înăbușe. Pe masă, în fața lui, am descoperit aparatul de zbor al lui Al, cu cele două găuri deschise în carcasa metalică. Și m-am bucurat în sinea mea, imaginîndu-mi figurile prostești pe care le vor fi făcut cenușiii pe cînd cercetau un aparat care avea să fie executat abia peste un mileniu, încercînd să-i dea de rost cu mințile lor plate, de ignoranți stupizi și orbiți de febra urii. Alături am observat, aranjat cu meticulozitate, întreg conținutul buzunarelor noastre și în special după hrana concentrată îmi părea rău. Mă hotărîsem să fac în așa fel încît măcar hrana să ni se înapoieze. Dar cenușiii nu arătau prin nimic că ar fi fost dispuși să ne dezlege mîinile și să trateze.

Apoi a plouat cu întrebări și strigăte, cu amenințări, unele după altele și toate la un loc. Ne-au împins lîngă masă, ne-au arătat aparatul defect, pilulele și mîncarea concentrată. Strigau la noi, cerîndu-ne ceva, cerîndu-ne să le explicăm ce era cu ele și chiar am vrut, chiar am început să le explic, deși mă îndoiam că mințile lor plate mă vor putea înțelege. Atunci au adus un interpret, care m-a ascultat cîteva clipe, m-a întrebat ceva într-o altă limbă străină și, văzînd că nu-l pricep, și-a exprimat nedumerirea față de mantalele cenușii. Cenușiii reîncepură să țipe, mai ales Ochi-bolnavi și Kurt, ca să-i arate grăsunului cît puteau fi de zeloși, probabil. Ochi-bolnavi m-a pălmuit din nou, și de data asta, n-am mai putut împiedica nimic din ce a urmat. Al își slăbise legăturile, pe neobservate, avea mîinile libere și s-a repezit la Ochi-bolnavi, pur și simplu a țîșnit în direcția lui, cu mîna ridicată. Lovitura a fost scurtă, Al țintise gîtul și am fost aproape sigur că auzisem vertebrele trosnind. Ochi-bolnavi și-a scăpat capul într-o parte, chipiul i-a căzut rostogolindu-se, urmat de sticlele pentru ochi și, fără un cuvînt, omul se frînse, alunecă greoi la picioarele lui Al. Am auzit un urlet, strigase Kurt, avea ochii injectați, și mîinile lui, tremurînd, trăgeau de la spate arma cu țeavă groasă. Apoi

arma a bubuit la doi paşi de mine, a bubuit repetat, înecîndu-mă cu mirosul ei usturător, de chimicale arse. Şi l-am văzut pe Al clătinîndu-se, aplecîndu-se nefiresc, ca retezat din şale, iar genunchii îi slăbiră şi corpul lui subţire se prăbuşi lîngă Ochi-bolnavi. Se prăbuşi, ciuruit. Grăsunul era palid, îi tremura buza de jos şi se făcuse şi mai mic în spatele biroului, iar Kurt mă privea cu ochii lui injectaţi şi întoarse ţeava spre mine, tremurînd. Dar eu aveam mîinile legate la spate şi m-am chinuit să rămîn calm, de-acum ştiam că totul avea să depindă de calmul şi de răbdarea mea, numai de ele. Al fusese mai nestăpînit, cedase impulsurilor şi uite că Al zăcea la picioarele mele cu sîngele împrăştiat. Se liniştise, degetele lui nu mai zvîcneau, nu mai era o primejdie pentru nimeni, aşa că, înnebunit de furie, Kurt putea să izbească fără nici o teamă cu cizmele în corpul lui însîngerat.

Îmi amintesc că, revenindu-şi din şoc, grăsunul începuse să zbiere, încît Kurt l-a lăsa imediat pe Al, ciuruit cum era, şi m-a împins afară, apoi m-au închis într-o altă baracă, întunecoasă, cu vergele de fier în dreptul ferestrelor. Am auzit scrîşnetele mecanismului de la intrare, apoi cîteva comenzi şi, aproape imediat, o umbră a apărut în apropiere, postîndu-se sub o sursă oarbă de lumină, de unde putea ţine sub observaţie intrarea în baracă şi ferestrele. Kurt plecase şi la cîteva minute numai l-au scos pe Al din baraca grăsunului, l-au tîrît departe de corturi, în marginea cealaltă a poienii. Le vedeam umbrele îndreptîndu-se într-acolo şi îmi forţam privirea să pătrundă în noapte, să reţină tot. Pentru ei, Al era un cadavru, pentru mine încă nu, putea fi reanimat, *dar numai acolo, în lumea de unde veneam. Ăştia, cenuşiii, îl zvîrleau în marginea pădurii, ca pe un hoit zdrobit, după ce izbiseră în el cu armele, şi cu pumnii, şi cu picioarele lor puturoase, şi după ce Kurt îi ciuruise corpul, cum făcuse mai întîi cu aparatul de zbor, încă în aer fiind.*

Ce fel de oameni erau? mă întrebam supărat, poate umilit, simţindu-mă ca într-o cuşcă. Şi nu găseam un răspuns. Şi de ce toate astea, de ce procedează aşa? mă întrebam. Apoi mi s-a părut că înţeleg. Am înţeles în primul rînd că trebuia să-i judec după alte tipare şi după alte unităţi de măsură, n-avea nici un sens să introduc în joc măsurile timpului meu. Erau nişte brute şi dacă fuseseră

vreodată oameni, înnebuniseră și se abrutizaseră, coborînd pînă la animalul din ei. Trăiau hrănindu-se din putere, beția puterii le întunecase mințile, însă eu știam acum că le era teamă — tremura carnea pe ei sub aerele de stăpîni pe care și le dădeau, îi scurma o teamă care era ea însăși a animalului înnebunit. M-am convins de asta puțin mai tîrziu, înainte de miezul nopții, cînd, avînd mîinile eliberate din strînsoarea legăturii, tocmai mă pregăteam să fac ceva, îmi gîndeam un plan. Bubuiturile de dincolo de munte slăbiseră mult și se răriseră, era liniște și frig, omul de pază se zgribulea sub bec, mutîndu-se din loc în loc, cu arma în mînă. Deodată, bubuiturile reîncepură, dese, adînci, parcă vuia întregul masiv, din adîncuri. Cîteva explozii zguduiră barăcile și, la lumina ștearsă a lunii, i-am văzut pe cenușii ieșind speriați din corturi, buimăciți de somn, alergînd aplecați spre mașini unii, alții spre pădure. A fost o panică generală și abia tîrziu s-a potolit, după ce am avut la un moment dat impresia că vor fugi cu toții, îmbarcați în cutiile lor pe roți, lăsîndu-mă uitat acolo.

Pe la miezul nopții știam clar ce-mi rămînea de făcut. Omul pus să mă păzească nu se mișcase din postul său, dar era iarăși liniște și, concentrîndu-mă, am avut siguranța că voi reuși să-l adorm. Nu puteam să-i înving opacitatea, nu puteam angaja dialogul cu el, dar îmi era greu să cred că, dirijîndu-mi întreaga energie psihică spre el, n-aveam să-l influențez, fie și copleșindu-l, strivindu-i împotrivirea, obligîndu-l să treacă dincolo de pragul leșinului. Era liniște, asta îmi convenea, iar luna, în vîrful brazilor, lucea stins, lățită într-un val diafan de ceață. Să aștept pînă se mai îngroașă ceața, mi-am zis. Și n-a trebuit să aștept mult, pentru că pîcla urca din vale și, curînd, poiana întreagă fu înecată într-un vălătuc lăptos, iar aerul devenise parcă mai dens și mai greu. Venise timpul să scap de omul care mă păzea, dar înainte de asta trebuia să-l fac să deschidă zăvorul. L-am văzut printre gratii, venea prin ceața mișcătoare, clătinîndu-se, cu brațele întinse în față, iar arma părea un instrument plantat caraghios într-una dintre mîinile acelei arătări fantomatice care pipăia solul cu pași străini, nesiguri. Apoi l-am pierdut din vedere și zăvorul a hîrșîit la intrare, dovadă că omul, în stare de inconștiență, făcea totuși ce-i cerusem. Eram liber, în sfîrșit liber, iar cenușiul mă privea fără să vadă nimic, fără să

înțeleagă ce se întîmpla cu el și cu mine. Cu o ultimă încordare l-am doborît, l-am făcut să cadă în pragul ușii deschise și n-am mai așteptat. Cu picături de ceață lipite de frunte, pe obraji. am traversat poiana. Am trecut prin apropierea drumului, unde auzeam vorbindu-se încet, cred că erau cei care păzeau mașinile, dar mergeam abia atingînd pămîntul și nu m-au simțit. Ceața stăruia, groasă, complice, ușurîndu-mi înaintarea spre marginea pădurii, spre locul acela pe care îl țintisem prin noapte ore în șir. Am avut puțin noroc, trebuie să recunosc. N-am căutat prea mult, aproape că m-am împiedicat de corpul lui Al, aruncat în marginea poienii. Era rece și, cu mîinile adunate sub burtă, înțepenise.

Alarma s-a dat curînd, încă nu apucasem să urc decît vreo două sute de pași, prin pădure, cînd jos, în tabără, răsunară primele țipete și împușcături. Descoperiseră, cred, santinela leșinată în pragul ușii, îl descoperiseră pe cenușiu mai repede decît mi-am închipuit; probabil veniseră să-l schimbe cu altul și nu-l mai găsiseră la locul lui, în post. Iar ușa barăcii era larg deschisă, așa cum o lăsasem. Și începuseră să strige, să se cheme prin ceață, iar în cîteva rînduri izbucniră dinspre tabără împușcături. Eu urcam, cu corpul lui Al pe umăr, era greu Al, mai ales la un drum în pantă, prin ceață, printre crengile umede ale brazilor. Cenușiii încercau să-mi ia urma, mă considerau fie foarte important, fie foarte periculos, pentru că întreaga tabără se deșteptase și auzeam zgomotele lor, cum mă căutau, împrăștiați prin pădure. Cred că m-au căutat mai întîi prin tabără și în lungul drumului și în jos, spre pîrîu, unde era mai ușor de ajuns pentru cineva care ar fi vrut să fugă. Apoi s-au răspîndit pe pantă, prin pădure, urcînd după mine și, într-o vreme, ajunseseră atît de aproape încît le-am văzut luminile lanternelor, lățite în aburul ceții, și le-am auzit vorba nervoasă, pe ton scăzut. Intrasem între niște tufișuri și stăteam ghemuit, lîngă corpul țeapăn al fiului meu; începuse să-mi fie și mie frică. Trebuia să scap, să mă îndepărtez cît mai mult, apoi să urc spre creasta muntelui, numai acolo întrevedeam salvarea, dacă era vreuna. Al îmi era o povară, de aceea mă ajunseseră urmăritorii și m-au întrecut, dar încă mai speram într-un deznodămînt fericit și nu voiam să renunț la el, nu puteam *să renunț. Așa că l-am ridicat din nou pe*

umăr, cînd zgomotele urmăritorilor nu s-au mai auzit, și am făcut un ocol, m-am abătut de la direcția care mă scotea de-a dreptul pe creastă dacă aș fi urcat fără încetare. Am ajuns în marginea unui torent secat, prăvălit parcă din cer, nu din munte. Ceața se mai subțiase, luna îmi arăta acum obstacolele numeroase și adesea greu de observat în umbra întunecată a arborilor. Obosisem, urcam încet, cu răsuflarea întretăiată, iar pădurea se legăna fantomatică deasupra mea, înfiorată adînc în vîntul rece al toamnei.

Spre ziuă am adormit într-o văgăună, dar începu curînd să plouă și stropii mă treziră, căzîndu-mi pe față de pe frunzele tufișurilor sub care mă adăpostisem. Aveam să mă conving încă o dată cît de instabilă era vremea la munte, mai ales în acel anotimp, pe care nu-l alesesem, pur și simplu mă prăbușisem în el. Mai odihnit fiind, mi-am continuat urcușul. Zorii erau tulburi, pe un cer noros și umed, frunzișul căzut se umezise și el, dar nu într-atîta încît să nu ofere pasului puncte de sprijin. Al atîrna pe umărul meu în aceeași poziție ghemuită și, la un moment dat, mi-am zis că totul era în zadar. Că, gata, Al se stinsese, ciuruit de arma lui Kurt, iar eu rămîneam captiv în timpul cenușiilor, ăsta era adevărul, realitatea, nu mai aveam ce spera. „Ce speri, ce mai speri?“ mă întrebam, tîrîndu-mă în sus, pe firul torentului. „Sus e vîrful muntelui și dincolo de creastă e o vale, și din nou o creastă, doar cunoști locurile, ai mai fost pe aici. Cînd, cînd ai mai fost? Peste o mie de ani, nebunule, peste o mie de ani...“ Și trăgeam de corpul lui Al, eram destul de obosit de urcușul continuu ca să nu-l mai pot ține pe umeri, și îmi era teamă că, nu peste mult, aveau să mă lase picioarele, le simțeam tremurînd de încordare. Speram, totuși, să ies. Să ies deasupra, îmi ziceam, deși dincolo de creastă putea să fie o altă vale, mai multe văi și creste, și toate ale aceluiași timp, toate ale timpului în care mă prăbușisem. Dar speranța care se cuibărise în mintea mea se întemeia pe o presupunere, vagă, ce-i drept. Mă gîndisem că ruptura aceea, falia în timp putea avea și o localizare în spațiu, îmi era greu să cred că experiențele celor din munți aruncaseră în urmă cu secole întreaga planetă. Trebuia să văd, să mă conving eu însumi și, dacă exista o singură ieșire din timpul străinilor, aveam datoria s-o caut.

S-o caut cît mai repede, îmi spuneam, cîtă vreme corpul lui Al mai putea fi regenerat și readus la viață.

Venise amiaza și cețurile se mai răriseră sus unde ajunsesem. Stăruiau, groase și tulburi, în fundul Văii Iadului, unde înecaseră totul : drum, tabără, pîrîu, brazi. Soarele sclipi de cîteva ori prin pîcla cerului și învioră puțin locurile. Numai că eu urcam acum pe o coastă golașă, cu mult grohotiș și iarbă puțină. Pădurea se terminase și abia sus, pe creastă sau pe platou (încă nu știam ce mă aștepta acolo), zăream cîteva pîlcuri de brazi, unii strîmbați de vînt sau de viituri. Ca să ajung acolo, trebuia să străbat un loc descoperit. Și trecusem de jumătatea distanței, pășind într-un ritm lent, cu opriri dese, cînd răsunară primele impușcături — o rafală lungă, care mi-a încordat nervii, obligîndu-mă să tresar. Trăgeau de jos, dinspre pădure, mă descoperiseră abia atunci și, o clipă, am rămas fixat acolo, uimit de tenacitatea cenușiilor ; mă căutaseră fără întrerupere, prin toată pădurea o noapte și o jumătate de zi, pînă îmi dăduseră de urmă. Apoi m-am smuls din loc, l-am apucat pe Al în brațe și mi-am urmat urcușul, cît de repede puteam. Instinctiv simțeam că trebuie să mă adăpostesc, după pietre, după trunchiurile frînte, în șanțul aproape vertical al torentului.

Dinspre pădure rafalele răsunau mereu, cenușiii voiau să mă țină astfel în loc, în timp ce cîțiva dintre ei alergau prin zona descoperită, încercînd să se apropie la o distanță care le-ar fi convenit mai bine. Și mi-a fost iarăși frică atunci, cu mogîldețele acelea în spate. Îmi era teamă de armele lor, teamă să nu mă rănească, să nu mă doboare, ca pe Al, înainte de a ajunge sus. Să ajung pe platou, chiar dacă ar trebui să mă pierd în pădurea de dincolo de munte, atîta doream atunci : să scap de schijele armelor în porțiunea aceea descoperită, unde eram un vînat aproape sigur pentru mantalele cenușii. Altfel, totul se termina pentru Al și pentru mine, aveam să putrezim într-un pămînt care n-ar fi trebuit să fie al nostru decît peste o mie de ani, după ce nimic din amintirea cenușiilor nu va mai fi rămas. Dar cenușiii trăgeau în rafale după mine, încît munții clocoteau, repetînd bubuiturile și amplificîndu-le, rostogolindu-le pînă jos, în apa pîrîului. Obosiseră, nu mai puteau fugi. Mi se cățărau pe urme desfăcuți în lanț și, din cînd în cînd, cîte o armă

răpăia prelung, smulgînd bucăți din piatră în stînga sau în dreapta, sau deasupra mea. De un singur cenușiu începusem să mă tem, îi depășise cu mult pe ceilalți și obosise poate mai puțin, pentru că făcea eforturi aproape supraomenești ca să mă ajungă.

Așa am ajuns sus, la brazi, și m-am tîrît la adăpostul lor, gîfîind, trăgînd în urma mea corpul alb, rece și zgîriat al fiului meu Al. Eram murdar, zgîriat eu însumi, dar în primul rînd speriat, pentru că-l știam pe celălalt aproape și nu mai puteam face absolut nimic, salvarea mea depindea de felul cum știam să-l fac să creadă că plecasem în altă direcție. Și abia atunci, cum stăteam în tufiș, cu pieptul lipit de pămînt și cu nările în iarbă, abia atunci am sesizat schimbarea. Aerul era altul, mai cald și fără umezeală, iar soarele, cînd m-am răsucit să-l văd printre frunze, făcuse parcă un salt de cîteva ore pe cer. Și iarba de care îmi lipisem obrazul, iarba avea în ea o clorofilă proaspătă, mirositoare, de un verde primăvăratic, încît, înțelegînd, mi-a venit deodată amețeală ; apoi mi-a venit să sar în picioare și să rîd, și să țip. Dacă n-am făcut-o a fost numai din cauza urmăritorului. Apucase să iasă și el în marginea platoului, cumpănindu-și arma în mîini și aruncînd priviri cercetătoare în toate părțile. Era Kurt.

Ieșise deasupra și habar n-avea unde ieșise, idiotul ! Mă căuta din ochi, mergînd aplecat și mișcînd într-o parte și-n alta țeava armei, gata să declanșeze schijele morții. Și habar n-avea unde ieșise ! Îmi venea să rîd, urmărindu-i printre frunze mișcările, dar n-am avut vreme să reacționez în vreun fel, pentru că omul în manta cenușie văzuse ceva pe platou, ceva care-l făcuse să tresară. M-am ridicat într-un genunchi, ca să văd și eu : departe, sub altă culme, o construcție alb-azurie, dinspre care veneau discutînd cinci, nu mai puțin de cinci contemporani de-ai mei ! Kurt îi recunoscuse și el după costume. Fusese surprins la loc deschis și, știindu-și camarazii în spate, începuse să urle din răsputeri : Haaalt ! Apoi am auzit rafala. Trei oameni din grup îngenuncheară, alunecînd în iarbă, spre nedumerirea celorlalți doi. Kurt ținea arma întinsă și făcea semne în urmă celor care nu mai soseau și n-aveau să mai vină niciodată, pentru că acțiunea aceea care rupsese timpul și crease o falie pînă în vremea lui Kurt încetase. Încetase imediat după ce el ieșise deasupra. Iar el nici

măcar nu-și dădea seama că se petrecuse o schimbare, și încă ce schimbare! Își chema camarazii din urmă, fără să-i treacă prin minte că-i aștepta să vină tocmai de la o mie de ani distanță, el credea că, din clipă în clipă, cenușiii aveau să năvălească din vale, alături de el, cu armele în mîini. Și nu-i scăpa din ochi pe cei în care trăsese.

Știam ce va urma. Unul dintre cei teferi, înțelegînd situația, a scos tija regeneratorului. Trei scîntei reci și, sub privirile consternate ale lui Kurt, oamenii se ridicară, iar grupul își schimbă direcția și avansă spre el. Haaalt! Haaalt! *urlă Kurt, amenințînd cu arma, și din glasul lui gîtuit, din trăsăturile desfigurate ale feței, se putea înțelege că în ființa lui învinsese teama. Ura și cruzimea erau atunci, în el, simple anexe ale fricii animalice.* Halt! *mai strigă o dată, apoi trase din mers, cum se retrăgea cu spatele spre Valea Iadului. Căzură doi, dar tijele regeneratoarelor scînteiară și cei loviți erau iarăși în picioare. Kurt trase din nou, nu lovi pe nimeni, îi tremurau mîinile pe armă, iar chipul îi ajunsese o mască a neputinței de a înțelege și a raționa. Atunci am ieșit din desiș și, mergînd calm, cu pași rari și siguri, i-am tăiat retragerea. Descoperindu-mă cu privirea, Kurt a dat drumul armei și, fără nici o comandă, a ridicat mîinile sus.*

— *Am fost să-l văd pe Kurt, mi-a zis Al într-una din zilele trecute. Stă în țarcul lui, mănîncă toată ziua și nu face nimic, nici măcar limba nu vrea sau nu poate să ne-o învețe. A îmbătrînit, săracul! S-a îngrășat și seamănă teribil cu rotofeiul care ne-a anchetat acolo, în baracă. Îi mai ții minte, tată, pe rotofei și pe Ochi-bolnavi, și pe toți cei îmbrăcați în mantale cenușii, din* timpul lui Kurt? *Ce crezi, ce și-or fi închipuit despre Kurt, care era atît de zelos, cînd tocmai el nu s-a mai întors din misiune?*

Cronică (en passant fantastică) a șahului

de EMANUEL REICHER

(URMARE DIN NUMARUL TRECUT)

XXI.

Max Euwe — un Linné al „teoriei deschiderilor"

Odată cu moartea lui Alehin, dezvoltarea șahului a intrat într-o perioadă a cărei descriere și analiză capătă un caracter complex, pricinuit de faptul că eroii trăiesc încă, și, în marea lor majoritate, mai iau parte la concursuri.

Cititorul nu trebuie deci să se mire dacă ne vom ocupa în primul rînd de evenimentul șahist, biografiile servindu-ne doar în măsura în care anumite aspecte ale personalității marilor campioni ne pot face să înțelegem mai bine contribuția lor la progresul șahului.

De altminteri, nu există o delimitare precisă între epoca de astăzi și aceea a anilor de dinaintea celui de-al doilea război mondial. Trecerea dintr-o perioadă în cealaltă a decurs firesc datorită prometeilor ce au activat în primele patru decenii ale secolului, răstimp în care au realizat performanțe demne de a figura în cronica noastră. Unul dintre aceștia este *Max Euwe*.

Născut la Amsterdam la 20 mai 1901, el s-a remarcat încă de la vîrsta de 11 ani în concursuri de club. La 21 de ani a cucerit titlul de campion al Olandei și a ocupat locul II la turneul internațional dela Viena.

Este remarcabil faptul că Euwe a dobîndit o rapidă notorietate europeană, cu toate

că n-a participat decît la puține competiții. Astfel, a obținut o seamă de succese prestigioase la Hastings (1923—1924), Wiesbaden (1925), Haga (1928), Hastings (1930—1931) — înaintea lui Capablanca — și s-a clasat pe locul II—III la Berna (1932), după Alehin.

Evoluția ca șahist a tînărului olandez, care a devenit repede renumit ca teoretician, ridică una dintre cele mai importante probleme ale șahului modern: valoarea pregătirii teoretice în „deschideri" și contribuția pe care studiul și cercetările în această fază a partidei o pot avea în creșterea forței de joc.

În primul rînd, să vedem ce este o deschidere. În partea de început a partidei: ținta fiecărui jucător este să asigure pionilor și figurilor proprii poziții cît mai avantajoase, în vederea obținerii unei superiorități în centru sau pe flancuri, pentru a ataca regele sau un punct slab din poziția adversă. Desfășurarea aceasta de forțe, la începutul jocului, poartă numele de „dezvoltare", iar diferitele sisteme de dezvoltare, inventate și perfecționate de-a lungul anilor de diferiți jucători, sînt tocmai „deschiderile".

Importanța acordată studiului acestora a crescut mereu, și deși nu se poate afirma că ar fi fost precumpănitoare în vreunul dintre meciurile pentru campionatul lumii (pînă la acela dintre Capablanca și Alehin inclusiv), pregătirea primelor mutări ale partidei a căpătat un rol tot mai mare în arsenalul jucătorului modern. Studiul unei deschideri constă în analizarea cît mai multor variante posibile, pornindu-se de la o serie clasică de mutări pentru găsirea căilor ce oferă cele mai fecunde perspective în jocul de mijloc.

În urma unei munci perseverente și îndelungate, un șahist inspirat poate aduce o „inovație", adică o mișcare ce suscită probleme surprinzătoare pentru adversar. Chiar dacă varianta nu este decisivă în obținerea victoriei, ea are avantajul că ridică probleme inedite celui obișnuit numai cu căile bătute ale teoriei. Concepția unui șahist se revelează din repertoriul său teoretic și se poate aprecia astfel dacă joacă prudent sau ofensiv, închis sau deschis, cu predilecție pentru învăluiri tenace sau pentru combinații incisive. De asemenea, dacă are tendința de simplificare prin repetate schimburi de figuri pentru a ajunge mai repede în final sau, dimpotrivă, dacă păstrează cît mai multe piese pe tablă, pentru a crea complicații și a decide lupta în mijlocul de partidă.

Marii maeștri contemporani sînt în genere adepții unui sistem de deschideri destul de restrîns, pe care îl schimbă rareori, și atunci, îndeosebi, din motive tactice legate de adversar. Spre a evita riposte stresante, ei aprofundează incontinuu ideile de dezvoltare ca să ajungă la un mod insolit de a anticipa cursul evenimentelor. Trebuie să fie clar pentru cititor că, de fapt, un mare maestru poate aborda orice variantă, după cum un virtuoz poate executa orice partitură.

Este însă posibil ca studiul teoriei deschiderilor să fie dus atît de departe încît să decidă rezultatul oricărei partide? Răspunsul este deocamdată negativ.

Discuțiile despre eventualitatea rezolvării tuturor problemelor șahiste cu ajutorul calculatoarelor, a căror evoluție devine pe zi ce trece tot mai fantastică, sînt încă de domeniul speculațiilor, realizarea practică a acestei idei nefiind încă posibilă la nivelul științei și al tehnicii actuale. Asupra acestui pasionant subiect vom stărui, dealtfel, și într-un capitol viitor. Deocamdată menți-

năm că, la procesul de formare a maeştrilor, studiul teoretic intens a căpătat o greutate specifică tot mai mare, şi, după cum vom vedea, Max Euwe a avut un rol de seamă în stimularea erudiţiei în şah. Dar, pînă acum, numai cunoştinţele teoretice n-au adus nimănui titlul de mare maestru dacă n-au fost însoţite de combativitate, de capacitatea de a dezvolta creator avantajele obţinute în deschidere. Cronica tuturor campionatelor mondiale dovedeşte peremptoriu că motorul tehnicii nu se poate dispensa de combustia talentului.

Ce va fi în viitor, peste cîţiva ani, peste decenii sau secole? Unele perspective le vom întrevedea odată cu intrarea lui Botvinnik pe scena eşichierului.

Într-o epocă în care se joacă necontenit variante noi, iar torentul analizelor devine de nestăvilit, este izbitor de oportună apariţia aceluia care va izbuti, după un lung şi fertil efort, să creeze o sistematizare a deschiderilor în şah.

Max Euwe a fost atras încă din tinereţe de munca de cercetare teoretică şi a devenit în scurt timp o autoritate în materie. Dezvoltarea în această direcţie a influenţat şi evoluţia sa competiţională, determinîndu-i performanţe superioare tocmai în meciuri, acolo unde pregătirea „la adversar" (adică împotriva unui singur rival) era posibilă pînă în cele mai mici amănunte.

Victorii obţinute la jucători de prima forţă ca Landau, Colle, Spielmann, egaluri cu Maróczy şi Flohr sînt întregite prin scorurile foarte strînse cu care pierde în 1926—1927 la Alehin (+2 ; —3 ; =5), în 1928 la Bogoliubow (+2 ; —3 ; =5), în 1929 la acelaşi (+1 ; —2 ; =7), iar în 1931 la Capablanca (—2 ; =8). Este de subliniat că atît Alehin, cît şi Bogoliubow, aşa cum am mai spus la timpul potrivit, s-au pregătit pentru asaltul titlului mondial jucînd cu Euwe.

În 1934, clasamentul turneului de la Zürich a fost: I. Alehin, II—III. Euwe şi Flohr, IV. Bogoliubow, V. Lasker. Bazîndu-se pe palmaresul candidatului său, Federaţia olandeză i-a propus lui Alehin (care, evitînd întîlnirea cu Capablanca, jucase cu Bogoliubow) să accepte un meci suprem cu Euwe. Propunerea a fost primită de lider, deşi nu se afla într-o formă fizică şi morală satisfăcătoare. Şi astfel, în iarna anului 1935, spre surpriza tuturor, Max Euwe a reuşit, după o luptă emoţionantă, să smulgă titlul de campion al lumii (scorul: +9 ; —8 ; =8).

El a dovedit cu acest prilej nu numai sagacitatea lui teoretică şi puterea de a calcula variante teribil de complicate, ci şi un autentic har combinativ. Să adăugăm dîrzenia şi rezistenţa dovedite în finalul bătăliei şi vom avea în faţă imaginea aceluia care, favorizat de slăbiciunile rivalului său, l-a învins totuşi, intrînd pe merit în „Olimpul" şahist.

În plus, va rămîne marcată în cronica noastră poziţia lui de perfectă sportivitate, mulţumită căreia, doi ani mai tîrziu, s-a putut desfăşura revanşa.

A doua întîlnire dintre Euwe şi Alehin a avut loc în Olanda

la sfîrşitul anului 1937. În acest răstimp, rezultatele în turnee ale noului campion al lumii au fost următoarele: Handword (1936) — locul II; Notthingham (1936) — locul III—V, cu Reshevsky şi Fine, după Botvinnik şi Capablanca, dar înaintea lui Alehin, Lasker şi Flohr. Apoi locul I—II la Amsterdam şi locul I la Neuheim (1937), în ambele turnee înaintea lui Alehin.

Astfel, la meciul pentru titlu, Euwe s-a prezentat într-o formă bună, dar adversarul său, jucînd ca în zilele lui de glorie, a cîştigat cu scorul : ; 10 ; —4: =11.

Diferenţa categorică a fost, de fapt, realizată în ultimele cinci partide, din care Alehin a cîştigat 4! Pînă atunci lupta, de un nivel ridicat, a avut o turnură destul de echilibrată, deşi Euwe a fost condus mereu cu trei sau două puncte.

Socotim extrem de interesante părerile pe care cei doi jucători le-au exprimat unul despre celălalt după disputarea meciului.

Euwe: „Alehin nu numai că este foarte tare, ci trebuie privit ca fiind cel mai bun şahist al lumii". Şi mai departe: „Alehin a jucat uimitor şi nu mi-e ruşine că am fost învins de un asemenea şahist".

Alehin: „În general, în aprecierea stilului lui Euwe, criticii au comis numeroase greşeli. Talentul său este pur tactic, spre deosebire de al unor maeştri ca Steinitz, Rubinstein, Capablanca şi Nimzovici. Dar Euwe este un tactician care s-a decis să devină cu orice preţ şi un bun strateg". Şi mai departe: „Pînă acum, el n-a greşit niciodată în construirea unei combinaţii, deşi uneori este posibil s-o subaprecieze pe aceea a adversarului sau chiar să n-o vadă; ori de cîte ori are însă posibilitatea unei lovituri tactice, calculul său este impecabil".

Alehin ne-a dezvăluit şi acel defect care, împreună cu cel amintit, l-a împiedicat pe marele olandez să-şi păstreze titlul: „Euwe crede cu prea multă sfinţenie în caracterul imuabil al legilor eşichierului şi aceasta îl face să greşească în poziţiile cu caracter de excepţie". Iată în cîteva cuvinte o penetrantă viziune dialectică asupra şahului.

În anul 1938, a fost organizat în Olanda celebrul turneu denumit A.V.R.O. Au participat opt jucători, iar Alehin, Euwe şi Reshevsky au ocupat locurile IV—VI, înaintea lui Capablanca şi Flohr, dar după Keres, Fine şi Botvinnik.

Euwe a obţinut succese în anii 1939—1940, terminînd victorios în cîteva turnee — adevărat, însă, de mai mică anvergură —, iar un meci cu Keres s-a încheiat la egalitate.

Ultimul său mare rezultat, care i-a confirmat clasa şi după terminarea celui de-al doilea război mondial, îl constituie locul II, la Groningen în 1946, după Botvinnik, cu 1½ puncte înaintea lui Smîslov, urmat în clasament de Najdorf, Szabo, Boleslavski, Flohr şi mulţi alţi mari maeştri de primă forţă.

În anul 1948, conform hotăririlor F.I.D.E., a avut loc meciturneul pentru titlul de campion al lumii, rămas vacant după moartea lui Alehin.

Unul dintre invitaţi, jucătorul care la A.V.R.O.-1938 a împărţit primul loc cu Keres, americanul Reuben Fine, nu s-a

prezentat și concursul s-a desfășurat numai cu cinci participanți. Cu un procentaj neașteptat de slab, Euwe a înregistrat cel mai grav insucces al carierei sale, deși trebuie să ținem seama că a fost vorba de un „turneu al secolului".

În anii următori, el s-a impus din nou printr-o serie de rezultate valoroase, locurile I și II în diferite turnee internaționale și chiar tîrziu, în anul 1958, la Olimpiada de la München, în fruntea echipei Olandei, a realizat al doilea procentaj al liderilor de echipe.

La extraordinara sa muncă teoretică și publicistică, neegalată pînă astăzi, se adaugă și aceea de neobosit promotor și organizator al mișcării șahiste mondiale, merite care au făcut ca, în anul 1970, să fie ales președinte al Federației internaționale de șah.

Euwe este unul dintre aceia care au contribuit printr-o acțiune perseverentă la stabilirea unui sistem fix de disputare a campionatului lumii, cu reguli precise și obligatorii pentru toți jucătorii.

Structurile teoretice și organizatorice create de el, întocmai acelor uimitoare diguri olandeze, ne-au ajutat să smulgem noi spații oceanului-hazard ce tălăzuiește șahul.

Faptul că acest mare teoretician a putut străbate calea la „Everestul" șahului a avut consecințe greu de apreciat. Invincibilul Alehin fusese depășit de un rival care a avut asupra lui atuul erudiției și al spiritului științific, sprijinit de forma sportivă superioară. Aceasta a constituit pentru aspiranții la gloria supremă un stimulent nemaipomenit de a-și însuși o cantitate cît mai mare de cunoștințe într-un timp cît mai scurt. Nivelul activității de cercetare a crescut brusc, dezlănțuindu-se o adevărată „furie" teoretică.

Deși, după cel de al doilea război mondial, preocuparea pentru tehnică și-a recăpătat locul potrivit în arsenalul maeștrilor, ecourile furtunii din iarna anului 1935 se mai fac simțite de multe ori și în zilele noastre. Numeroși jucători însă nu înțeleg adevărata semnificație a tulburătorului eveniment și încearcă să ajungă pe culmile performanței prin „învățarea pe de rost", fără spirit critic și discernămînt a tot ceea ce apare în literatura de specialitate.

Însuși cel de al cincilea campion mondial a demonstrat necesitatea valorizării studiului prin testul luptei în turnee. În același timp, imensa muncă de cercetare i-a îmbogățit talentul de combinativ înnăscut, restructurîndu-i-l spre stilul integral. El s-a apropiat mult de acest țel, pe care însă n-a izbutit să-l realizeze pe deplin, probabil tocmai din pricina enciclopedicei poveri teoretice.

Frămîntările și descoperirile epocii lui Max Euwe vor fi actuale și în capitolul al cărui erou va fi al șaselea campion al lumii.

Veghind viitorul

de ADRIAN ROGOZ

Nimeni nu se gîndea la Mircea Opriță (poate doar eu, fiindcă-l știam la Cluj, dar nu eram chiar sigur) atunci, cînd înainte de deschiderea plicurilor deconspirative, erau citite cele opt povestiri semnalate cu prea frumosul pseudonim Maximin Tracul. Subjugați de talentul necunoscutului concurent, toți eram siguri că va lua premiul I, dar după aflarea numelui său adevărat, cei care-l citiserăm am fost nițeluș dezamăgiți, de parcă am fi gîndit : aceasta era soluția enigmei, nici nu se putea altfel, dar nu ne-a trecut prin minte. De vină că nu ne-a trecut prin minte este însuși Mircea Opriță, fiindcă lucrările lui trimise la concurs, deși poartă marca personalității sale, reprezintă un salt frapant față de avatarurile lui de pînă acum. Doar volumul recent de poezie „Jocul cu vipere“ se află, cred, la nivelul prozei lui actuale.

In acest număr al colecției publicăm „O falie în timp“, una dintre cele două povestiri premiate. Scrisă cu nerv dramatic, ea izbutește — printr-un ingenios joc al defazării temporale — să confere unei captivante aventuri un profund sens etico-politic. Ulterior, vom da tiparului și cea de a doua lucrare premiată : „Figurine de ceară“, în care adiacențele cu Bradbury și Stanislaw Lem nu împiedică repercutarea unor ecouri originale. Această nuvelă, istorisindu-ne insolitele pățanii ale unui cosmonaut pe o planetă mimetică, reprezintă și un apolog despre geneza artei, despre jocul, spaimele, fantasmele, beția și, în definitiv, răspunderile omului creator.

Motivele alese de Mircea Opriță sînt întotdeauna de adîncime, fiind trecute prin laminorul unei conștiințe limpezi, deși complexe. Stilul său este îngrijit, fără să fie al unui bijutier, peste el plutind noblețea fiorului poetic, iar însăși lirica lui este victorioasă, aș zice : mai presus de cuvînt, prin vibrația și înălțimea umană a sunetului. Suscitînd o melodie consolatoare tocmai în poezia „Omul-eșec“ : „De știi să vindeci răni, oprește-te aici/ să profesăm o artă de-a învinge...“ și această finală invocație cu rezonanță hölderlineană : „Sau dă-mi o șansă,/ dă-mi o pajiște și poate/ n-a obosit nici mîna/ și nici gîndul...“ Mircea Opriță își dezvăluie cu bărbătească gingășie filiația : „Ce-o să mai fie ? Stînd între migrene/ și pagini vechi și filozofice salvări,/ mă întîlnesc cu voi, uitații cavaleri/ ai gîndului rotund și intangibil ;/ născocitori de utopii,/ dormiți-vă cu zîmbet larg/ împovărat de bunătate somnul—/ în noaptea asta/ însumi vă veghez“ (în poezia „Viitorul al doilea“).

Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii“

2012

prelucrare
&
editor
Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

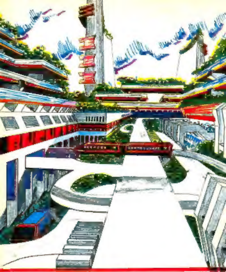
Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacțiile Știință și tehnică
sau cei care au dat să continue CPSF, au reușit, cu multă dăruire,
muncă și cheltuială, acești entuziaști.

Lor trebuie să le mulțumim pentru că avem acum posibilitatea
să (re)citim legendara Colecție.

clandher
flash_gordon
evilgheorghe
krokodyllu
progressivefan3
car_deva
coolio
fractalus
panionios
nld68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email și reparăm greșeala!)

CEL DE-AL III-LEA CONCURS
NAȚIONAL DE ANTICIPAȚIE

Premiul I-

MIRCEA OPRIȚĂ

O FALIE ÎN TIMP

COLECȚIA „POVESTIRI
ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE"

44 MAI 1973